

Курт Воннегут

Брехня

Весна тільки-тільки почалася. У холодному ще сонячному промінні торочки давньої паморозі здавалися зовсім сірими. Вербове віття було вкрите золотистим серпанком пухнастих сережок.

Чорний "ролс-ройс" мчав з Нью-Йорка Коннектикутським шосе.

За кермом сидів Бен Барклі, чорний водій.

— Не перевищуйте швидкості, Бене,— сказав доктор Рімензел.— Деякі обмеження швидкості справді безглузді, але краще дотримуватись їх. Квапитись нічого — у нас часу достатньо.

Бен відпустив педаль газу.

— Навесні вона сама так і рветься вперед,— пояснив він.

— Ну, то не давайте їй волі, добре? — сказав доктор.

— Слухаюсь, сер,— відповів Бен і додав уже тихіше, звертаючись до тринадцятирічного хлопчика, що сидів поруч з ним — до Елі Рімензела, докторового сина: — Бо ж навесні не тільки люди та звірі радіють. На машини теж шал находить.

— Угу,— озвався Елі.

— Усі радіють,— вів далі Бен.— Адже й ти радієш, хіба ні?

— Радію, звичайно,— сумно мовив Елі.

— Ще б пак! Ти ж у таку чудову школу їдеш,— сказав Бен.

Цією чудовою школою була Уайтхіллська школа для хлопців, приватний навчальний заклад у Норт-Марстоні в штаті Массачусетс. Туди і їхав "ролс-ройс". Елі мали зарахувати до списків учнів, які розпочинали заняття з осені, а його батько, випускник 1939 року, мав бути присутній на засіданні опікунської ради школи.

— Щось хлопчик не дуже радіє, докторе,— сказав Бен. Він говорив, аби говорити. Така собі весняна балаканина.

— Що таке, Елі? — неухважно запитав доктор. Його увагу поглинули креслення тридцятикімнатної прибудови до дортуару Пам'яті Елі Рімензела, названого так на честь його прапрадіда.

Доктор Рімензел розклав креслення на відкидному горіховому пюпітрі, вмонтованому в спинку переднього сидіння. Це був кремезний статечний чоловік, лікар, цілитель в ім'я полегшення страждань, бо він народився багатшим за перського шаха.

— Тебе щось непокоїть? — запитав він Елі, не підриваючись від креслень.

— Нічого,— сказав Елі.

Сільвія, чарівлива мати Елі, сиділа поруч з доктором і читала проспект Уайтхіллської школи.

— Це якби на мене,— звернулась вона до Елі,— то я б аж нетямилась від захвату. Адже скоро почнуться чотири найкращі роки твого життя.

— Угу,— відповів Елі.

Він не обернувся до неї, і мати говорила йому в потилицю з шорсткою щіточкою каштанового волосся над твердим білим комірцем.

— Цікаво, скільки Рімензелів навчалося в Уайтхіллі? — сказала.

— Ну, це все одно, що запитати, скільки покійників на кладовищі,— зауважив доктор і сам відповів на цей давній жарт, а заразом і на запитання Сільвії: — Геть усі.

— Якби пронумерувати всіх Рімензелів, що навчалися в Уайтхіллі, то який номер був би в Елі? Ось що я хотіла б знати,— пояснила Сільвія.

Ці слова викликали у доктора Рімензела легке роздратування.

В них відчувався несмак.

— Таке якось не заведено рахувати,— сказав він.

— Ну хоча б приблизно,— попросила дружина.

— Навіть для приблизної оцінки,— промовив він,— довелося б підняти всі архіви аж до останніх десятиліть вісімнадцятого сторіччя. І передусім треба вирішити, чи вважати Рімензелами також і Шаффілдів, і Хейлі, і Макгелланів.

— То підрахуй, будь ласка,— сказала Сільвія.— Тільки тих.

хто мав прізвище Рімензел.

— Що ж...— доктор знизав плечима,— креслення зашаруділи.— Чоловік з тридцять, мабуть.

— Отже, номер Елі — тридцять перший,— зраділа Сільвія.— Ти номер тридцять один, любий,— повідомила вона каштанову потилицю.

Доктор Рімензел знову зашарудів кресленнями, — Я не хочу, щоб Елі говорив там різні дурниці — ніби він номер тридцять перший і таке інше, — промовив доктор.

— Ну, Елі нічого такого не робитиме,— сказала Сільвія.

У цієї енергійної честолюбної жінки не було свого статку, і хоч заміж за доктора вона вийшла шістнадцять років тому, її все ще дуже цікавили й захоплювали звичаї старих багатих родин.

— Я просто з цікавості, а зовсім не тому, щоб Елі потім говорив, який він номер; неодмінно побуваю в архіві й дізнаюсь, який він усе-таки номер,— не вгавала Сільвія.— Ось що я робитиму, поки ти будеш засідати, а Елі — проходити всі ті приймальні формальності.

— От і чудово,— сказав доктор.— Піди й дізнайся.

— І піду. Як на мене, такі речі дуже цікаві, хоч ти й іншої думки.

. Вона чекала у відповідь репліки, але не дочекалась. Сільвії дуже подобалися сутички з чоловіком через брак стриманості у неї і надмір стриманості у нього, і вона з великою втіхою заявляла під кінець: "Ну, мабуть, у душі я проста провінційна дівчина і лишуся такою назавжди, отож тобі доведеться до цього звикнути".

Проте доктор Рімензел не хотів грати в цю гру. Креслення прибудови цікавили його набагато більше.

— А в нових спальнях будуть каміни? — запитала Сільвія, пригадавши, що в найстарішому крилі будинку збереглися прекрасні каміни.

— Це —подвоїло б вартість будівництва,— сказав доктор.

— Я хочу, щоб Елі, коли це можливо, мав спальню з каміном.

— У таких кімнатах живуть старшокласники.

— Я думала, можна знайти який-небудь хід...

— Який саме "хід" ти маєш на увазі? — поцікавився її чоловік.— Ти вважаєш, я повинен вимагати, щоб Елі надали кімнату з каміном?

— Ну, не вимагати...— сказала Сільвія.

— А настійно просити?

— Можливо, в душі я проста провінційна дівчина,— промовила Сільвія, — та ось я гортаю цей проспект і бачу всі ті будівлі, названі в честь Рімензелів, а потім заглядаю на останню сторінку і помічаю, скільки сотень тисяч доларів Рімензели жертвували на стипендії; і мимоволі починаю думати, що люди, які носять прізвище Рімензел, мають право на малюсінькі привілеї.

— Я хотів би попередити тебе якнайрішучіше,— сказав доктор Рімензел,— що про жодні привілеї, про жодні потурання для Елі ти не проситимеш. Про жодні.

— Та я й не збираюсь,— мовила Сільвія.— Чому ти завжди чекаєш, що я поставлю тебе в незручне становище?

— Нічого я не чекаю,— сказав він.

— Але ж я можу думати те, що думаю?

— Якщо маєш у цьому потребу...

— Так, маю,— не каючись, відповіла вона й зацікавлено схилилася над кресленнями. — Гадаєш, ці кімнати їм сподобаються?

— Кому "їм"?

— Африканцям,— сказала вона, маючи на увазі тридцять хлопців з різних країн Африки, яких, на прохання державного департаменту, щойно прийняли в Уайтхілл. Через це й розбудовували спальний корпус.

— Ці кімнати зовсім не призначені саме для них,— пояснив доктор Рімензел.— Вони не житимуть окремо.

— О! Сільвія замислилась, а потім додала:—А може так статися, що Елі житиме в кімнаті з кимось із них?

— Ті, що вступають, тягнуть жеребок, кому з ким жити,— сказав він.
— Про все це сказано в проспекті.

— Елі! — гукнула Сільвія.

— Що? — озвався Елі, — Тобі сподобається жити в одній кімнаті з африканцем?

Елі мляво знизав плечима.

— Нічого? — перепитала Сільвія.

Елі знову повів плечима.

— Мабуть, нічого,— сказала Сільвія.

— Тим краще для нього,— промовив доктор.

"Ролс-ройс" порівнявся зі стареньким "шевроле", у якого задні дверцята були для певності закріплені міцною вірьовкою для білизни. Доктор Рімензел ковзнув поглядом по людині, що сиділа за кермом тієї таратайки, і раптом, радісно вигукнувши, наказав Бенові Барклі їхати поряд з "шевроле". Потім він перехилився через Сільвію, опустив шибку і крикнув:

— Томе! Томеї Старезний "шевроле" вів уайтхіллський однокласник доктора.

На ньому була уайтхіллська краватка, і він весело помахав нею докторові на знак привітання. А тоді показав на симпатичного хлопчика, який сидів поруч з ним, і, гордо усміхаючись та киваючи, дав зрозуміти, що то його син, і везе він його в Уайтхілл. / Доктор Рімензел показав на їжакувату потилицю Елі і ^ допомогою сяючої усмішки пояснив, що він їде туди ж і мету має ту саму. Перекрикуючи свист вітру, вони домовились пообідати разом в "Гостролисті" — готелі, який обслуговував переважно відвідувачів Уайтхілла.

— Ну гаразд,— сказав доктор Рімензел, звертаючись до Бена Барклі.
— Поїхали.

— Знаєш,— мовила Сільвія,— кому-небудь треба було б написати статтю...— І, обернувшись до задньої шибки, вона подивилася на стару машину, яка тряслася вже далеко позаду.— Справді, треба.

— Про що? — сяитав доктор.

Він помітив, що Елі попереду згорбився.

— Елі! — сказав він різко.— Сиди прямо! — І знов повернувся до Сільвії.

— Чомусь заведено вважати, що приватні школи — це притулок снобізму, що в них можуть навчати своїх дітей тільки багаті люди,— пояснила Сільвія.— Але ж це неправда!

Вона погортала проспект і прочитала:

— "Уайтхіллська школа виходить з таких передумов: неспроможність оплатити повну вартість уайтхіллської освіти нікому їй повинна бути перешкодою для вступу в школу. Згідно з цим принципом приймальна комісія відбирає щороку приблизно з 3000 кандидатів 150 найздібніших і найдостойніших учнів, незалежно від того, чи можуть їхні батьки внести всі 2200 доларів, які складають плату за навчання. І ті, хто потребує фінансової допомоги, одержують її в належних розмірах. У деяких випадках школа навіть оплачує одяг і транспортні витрати учня".

Сільвія похитала головою.

— По-моєму, це дивовижно. Та як мало людей усвідомлюють те, що син вантажника може вступити в Уайтхілл.

— Якщо він достатньо здібний,— сказав доктор.

— І цим він завдячує Рімензелам,— гордо промовила Сільвія.

— А також багатьом іншим,— додав він.

Сільвія знову почала читати вголос:

— "У 1799 році Елі Рімензел заснував нинішній Стипендіальний фонд, подарувавши школі земельну ділянку в Бостоні площею сорок акрів. Дванадцять акрів цієї ділянки Досі належать школі й оцінюються у 3 000 000 доларів".

— Елі,— сказав доктор.— Сиди як слід! Що це з тобою?

Елі випростався, але тут-таки знову почав осідати, немов снігова баба на пекельній сковороді. У нього була вагома причина на те, щоб осідати, коли вже ні вмерти на місці, ні щезнути він не міг. А пояснити, в чім річ, у нього не ставало духу. Осідав він тому, що його не прийняли в Уайтхілл. Він провалився на вступних іспитах. Батьки нічого про це не знали, бо Елі перший побачив серед ранкової пошти конверт з жахливим повідомленням і подер його на дрібні клаптики.

Доктор Рімензел і його дружина й на мить по сумнівалися, що їхнього сина приймуть в Уайтхілл. Вони просто не могли собі уявити, що він там не вчитиметься, отож їх не дуже цікавило, як він склав іспити, і, не діставши повідомлення про наслідки, вони не звернули на це уваги.

— А в чому, власне, полягає процедура зарахування? — спитала Сільвія, коли чорний "ролс-ройс" перетнув межу РодАйленда.

— Не знаю,— сказав доктор.— Мабуть, вона тепер украй ускладнилася з усіма цими анкетами, що їх треба заповнювати в чотирьох примірниках, перфокартами, бюрократами... Та й вступні іспити — це теж нововведення. За моїх часів досить було бесіди з директором. Директор дивився на вступника, ставив йому два-три запитання і казав: "Цей хлопчик підходить для Уайтхілла".

— А він коли-небудь казав: "Цей хлопчик не підходить для Уайтхілла"? — спитала Сільвія.

— Ну звісно,— сказав доктор Рімензел.— Коли хлопчик був надто вже тупий чи з якихось інших причин. Мають бути певні вимоги. Так завжди було і буде. Ці африканські хлопчики повинні відповідати таким же вимогам, що й решта, їх прийняли зовсім не тому, що державний департамент побажав зробити дружній жест. Ми з самого початку

поставили питання саме так: ці хлопчики повинні в усіх відношеннях відповідати вимогам школи.

— Ну, і виявилось, що вони їм відповідають? — спитала Сільвія.

— Гадаю, що так,— відповів доктор Рімензел.— Наскільки мені відомо, їх усіх прийняли, а вони складали ті ж іспити, що й Елі.

— А іспити були дуже важкі, любий? — спитала Сільвія у Елі.

Їй аж тепер спало на думку спитати про це.

— Угу,— буркнув Елі.

— Що? — перепитала вона.

— Важкі,— сказав Елі.

— Я рада, що в них високі вимоги,— пояснила вона й туттаки зрозуміла, що це звучить досить по-дурному.— Ну, звичайно, вимоги мають бути високими. Через те ця школа й знаменита.

Через те всі, хто потрапляє туди, і роблять згодом блискучу кар'єру.

Сільвія знову поринула в проспект і розгорнула вклеєну карту Лужка, як за традицією називали територію Уайтхілла. Вона вимовляла вголос назви, які увічнювали Рімензелів: "Пташиний заказник Сенфорда Рімензела", "Каток Джорджа Макгеллана Рімензела", "Дортуар Пам'яті Елі Рімензела". А потім вона виразно прочитала строфу, надруковану на верхньому ріжку карти:

Коли над зеленим лужком Нічна западає п'ятьма, Уайтхілле, любий Уайтхілле.

З тобою в нас доля одна.

— Знаєте,— сказала Сільвія,— шкільні гімни здаються страшенно незграбними, якщо їх просто читати. Та коли я чую, як хор хлопчиків дружно співає ці слова, вони стають навдивовижу прекрасними, і мені хочеться плакати.

— Гм,— гмукнув доктор Рімензел.

— А гімн написав Рімензел?

— Не думаю,— сказав доктор Рімензел і раптом додав:— Ні...

Стривай. Це ж новий гімн. Його написав не Рімензел, а Том Хілер.

— Отой, у старій машині, яку ми випередили?

— Авжеж,— сказав доктор Рімензел.— Його написав Том.

Я пам'ятаю, як він його писав.

— Його написав хлопчик, що вчився на грошову допомогу, еге ж?

— Його батько був простим автомобільним механіком у НортМарстоні.

— Чуєш, у якій демократичній школі ти вчитимешся. Елі? — сказала Сільвія.

Через півгодини Бен Барклі зупинив "ролс-ройс" перед "Гостролистом" — непоказним готелем, колишнім сільським

заїжджим двором, який був на двадцять років старший за Американську республіку. Готель стояв на краю уайтхіллського Лужка,

а з його вікон було видно шкільні дахи і шпилі, що здіймалися над доглянутою гущавиною пташиного заказника Сенфорда Рімензела.

Вена Барклі відіслали на півтори години, і він поїхав, а доктор Рімензел повів Сільвію та Елі у знайомий світ низеньких стель, олов'яного посуду, старовинних годинників, чарівних дерев'яних панелей, поштивих слуг, вишуканих страв і напоїв.

Елі, вимучений страхом перед майбутньою катастрофою, зачепив ліктем високий годинник, що стояв на підлозі, аж той застогнав.

Сільвія на хвилинку їх залишила, а доктор Рімензел з Елі подався до обіднього залу. На порозі з ними, як з добрими знайомими, привіталася старша офіціантка. Вона провела їх до столика під портретом одного з тих трьох випускників Уайтхілла, які згодом стали президентами Сполучених Штатів. Портрет був намальований олією.

Зал швидко наповнювався. За столики сідали цілі сім'ї, і в кожній обов'язково був хлопчик приблизно того самого віку, що й Елі. Майже на кожному був уайтхіллський светр — чорний з обляміркою і з уайтхіллською печаткою, вигаптуваною на нагрудній кишені. Кілька хлопчиків, як і Елі, ще не мали права носити такі светри і тільки мріяли сподобитися цієї честі.

Доктор замовив мартіні, потім обернувся до сина й сказав:

— Твоя мати певна, що тобі тут належать деякі привілеї.

Сподіваюсь, ти нічого такого не думаєш?

— Ні, сер,— мовив Елі.

— Ти поставив би мене у вкрай незручне становище,— велично сказав доктор Рімензел,— якби мені довелося почути, що ти намагався використати прізвище Рімензел так, ніби Рімензел — це щось особливе.

— Я знаю,— тоскно сказав Елі.

— І чудово,— підсумував доктор.

Більше він не вважав за потрібне говорити про це. Він привітався з кількома знайомими і оглянув довгий стіл, накритий біля стіни. Очевидно, для приїжджої легкоатлетичної команди, вирішив він. З'явилася Сільвія, і довелося пошепки сердито зауважити Елі, що треба вставати, коли до столу підходить дама.

У Сільвії було безліч новин. Довгий стіл, сповістила вона, приготовлено для тридцяти хлопчиків з Африки.

— Б'юсь об заклад, тут за весь час, поки існує цей готель, не їло стільки кольорових,— додала вона, стишивши голос.— Як швидко все міняється в наші дні.

— Справді, все міняється швидко,— сказав доктор Рімензел,— але щодо кількості кольорових, які тут їли, ти помиляєшся. Свого часу в цьому місці була одна із станцій "підземної залізниці" ¹.

1 Загальна назва таємних організацій противників рабства у США, які допомагали невольникам-неграм тікати в Канаду.

— Невже? — сказала Сільвія.— Як цікаво! — Вона огледілась довкола, по-пташиному нахиливши голову. — По-моєму, тут усе надзвичайно цікаве. От якби на Елі ще був светр!

Доктор Рімензел почервонів.

— Він не має права його носити.

— Я знаю,— сказала Сільвія.

— Мені здалося, що ти маєш намір попросити в кого-небудь дозволу негайно надіти на Елі светр,— примовив доктор.

— Мені й на думку таке не спало б.— Сільвія трохи образилась.— Чому ти весь час побоюєшся, що я поставлю тебе в незручне становище?

— Не будемо говорити про це. Пробач мені. Забудь,— сказав доктор Рімензел.

Сільвія знову повеселішала, поклала руку на лікоть Елі і спрямувала сяючий погляд на людину, що з'явилася в дверях.

— Ось кого я люблю найбільше за всіх у світі, якщо не рахувати мого сина й чоловіка,— промовила вона, маючи на увазі доктора Доналда Уоррена, директора Уайтхіллської школи.

Худорлявий і благовидний доктор Уоррен, якому йшов сьомий десяток, стояв у дверях з управителем готелю, перевіряючи, чи все готове до прийому африканців.

Нараз Елі зірвався з-за столу й прожогом кинувся геть із залу, намагаючись урятуватися від близького кошмару, відтягти його, наскільки можливо. Він грубо проскочив повз доктора Уоррена, хоча добре знав того, хоча доктор Уоррен погукав його на ім'я.

Доктор Уоррен сумовито подивився вслід Елі.

— Хай йому біс,— промо —ив доктор Рімензел,— що з ним таке!

— Може, йому й справді стало недобре,— сказала Сільвія.

Та у Рімензелів не було часу гадати й домислювати, бо доктор Уоррен побачив їх і швидко рушив до їхнього столика. Він привітався, не зумівши приховати здивування від зустрічі з Елі.

І попросив дозволу сісти за їхній столик.

— Ну звичайно, сідайте,— радісно сказав доктор Рімензел.— Нам буде дуже приємно. Ну, боже мій!

— Ні, їсти я не буду,— мовив доктор Уоррен.— На мене чекає обід за довгим столом з новими учнями. Але мені хотілося б поговорити з вами.— Він помітив на столі п'ять приборів.— Ви ждете когось?

— Ми випередили на шосе Тома Хілера з сином,— сказав доктор Рімензел.— Вони мають ось-ось над'їхати.

— Чудово, чудово,— неуважно кинув доктор Уоррен. Він повернувся і глянув на двері, за якими зник Елі.

— Томів син з осені вчитиметься в Уайтхіллі? — запитав доктор Рімензел.

— Що? — сказав доктор Уоррен.— А... так, так. Вчитиметься.

— На стипендію, як і його батько? — поцікавилася Сільвія.

— Про це не заведено питати! — суворо зауважив доктор Рімензел.

— Перепрошую,— вибачилась Сільвія.

— Ні-ні, про це тепер можна говорити вільно,— сказав доктор Уоррен.
— Ми більше не зберігаємо такі відомості в таємниці. Ми пишаємося нашими стипендіатами, і в них є всі підстави пишатися собою. Томів син дістав такі високі бали, яких у нас на приймальних іспитах не одержував ще ніхто. Ми вважаємо честю, що він буде нашим учнем.

— Ми так і не дізнались, які бали одержав Елі,— сказав доктор Рімензел,— ладен добродушно змиритися з тим, що Елі не надто показав себе.

— Я гадаю, загалом цілком задовільні,— сказала Сільвія, виходячи з оцінок Елі в початковій школі — від задовільних до жахливих.

Доктор Уоррен був здивований.

— Хіба я не повідомив вам його балів?

— Ми ж не бачилися після екзаменів,— зауважив доктор Рімензел.

— А мій лист...— сказав доктор Уоррен.

— Який лист? — запитав доктор Рімензел.— Ми мали одержати листа?

— Мого листа,— сказав доктор Уоррен з дедалі більшим здивуванням.— Найважчого листа в моєму житті.

Сільвія похитала головою:

— Ми ніякого листа від вас не одержували.

Доктор Уоррен засмучено відкинувся на спинку стільця.

— Я сам укинув його в скриньку,— сказав він,— два тижні тому.

Доктор Рімензел знизав плечима.

— Пошта Сполучених Штатів,— промовив він,— звичайно нічого не губить, але немає правил без винятків.

Доктор Уоррен стиснув долонями скроні.

— Боже мій, боже мій,— проказав він.— Я розгубився, побачивши Елі. Мене здивувало, що він захотів приїхати з вами.

— Але він приїхав не милуватися краєвидами,— сказав доктор Рімензел,— він приїхав учитися.

— Я хочу знати, що було в тому листі,— промовила Сільвія.

Доктор Уоррен підвів голову і зчепив руки на колінах.

— У листі йшлося ось про що, писати це мені було дуже важко. "Виходячи з його успіхів у початковій школі і з балів, одержаних на вступних екзаменах, я мушу повідомити вас, що ваш син і мій давній приятель Елі не здатен виконувати те, що

вимагають від учнів Уайтхілла.— Голос доктора Уоррена став суворіший, як і його погляд.— Прийняти Елі, сподіваючись, що він зуміє засвоїти навчальну програму Уайтхілла, означало б учинити нерозумно й жорстоко".

У зал увійшло тридцять африканських хлопчиків у супроводі вчителів, представників державного департаменту і співробітників посольств їхніх країн.

А слідом за ними в залі з'явилися Том Хілер і його син. Не підозрюючи, якого жахливого удару зазнали Рімензели, вони привіталися з ними і з доктором Уорреном так весело, ніби життя було прекрасне й безхмарне.

— Ми поговоримо про це згодом, якщо хочете,— сказав доктор Уоррен, звертаючись до Рімензелів, і підвівся.— Зараз я мушу йти, але потім...— І він швидко відійшов від столика.

— Я нічого не розумію,— сказала Сільвія.— Нічогісінько.

Том Хілер і його син сіли. Хілер подивився на меню, яке лежало перед ним, і плеснув у долоні:

— Ну, що тут знайдеться добренького? Дуже їсти хочеться.— Потім додав:— А де ж ваш син?

— Він на хвилинку вийшов,— рівним голосом пояснив доктор Рімензел.

— Треба його знайти,— сказала Сільвія чоловікові.

— Не горить,— буркнув доктор Рімензел.

— Цей лист...— зітхнула Сільвія.— Елі знав про нього. Він його побачив і подер. Ну звичайно ж! — Вона заплакала, зрозумівши, в яку страшну пастку Елі сам себе спіймав.

— У даний момент мене не цікавить, що зробив Елі,— оголосив доктор Рімензел.— Зараз мене куди більше цікавить, що зроблять деякі інші люди.

— Ти про що? — запитала Сільвія.

Доктор Рімензел велично підвівся, сповнений гніву й рішучості .

— А ось про що,— сказав він.— Я збираюсь перевірити, наскільки швидко ці люди здатні змінити своє рішення.

— Стривай,— сказала Сільвія, намагаючись притримати його, заспокоїти,— Насамперед нам треба знайти Елі. Це головне.

— Головне,— промовив доктор Рімензел, підвищуючи голос,— добитися, щоб Елі прийняли в Уайтхілл. Після цього ми його знайдемо і приведемо сюди.

— Але, любий...— почала Сільвія.

— Ніяких "але"!-перебив її доктор Рімензел.-Тепер у цьому залі перебуває більшість членів опікунської ради. І кожен з них або мій близький друг, або близький друг мого батька. Коли вони скажуть докторові Уоррену, що Елі прийнято, то Елі буде прийнято. Тут знайшлося місце для всіх цих, то для Елі знайдеться тим більш.

Він сягнутою ходою попрямував до сусіднього столика, важко опустився на стілець і заговорив з красивим статечним стариганом, який там обідав. Це був голова опікунської ради.

Сільвія вибачилася перед розгубленим Хілером і подалася шукати Елі.

Запитуючи всіх зустрічних, вона знайшла сина. Елі сидів самотній на лавці під бузком, на якому почали бубнявити бруньки.

Елі почув материну ходу на доріжці, але й далі сидів, скорившись неминучому.

— Ти знаєш? — запитав він.— Чи мені треба тобі розповісти?

— Про тебе?-мовила вона м'яко.-Що тебе не прийняли?

Доктор Уоррен нам сказав, — Я розірвав його листа.

— Я розумію,— провадила вона.— Ми з батьком завжди говорили тобі, що ти повинен вступити до Уайтхілла, що про якийсь інший варіант навіть мови не може бути.

— Мені тепер легше,— сказав Елі. Він спробував усміхнутися і виявив, що для цього не треба докладати ніяких зусиль.— Зовсім легко, бо все вже позаду. Я хотів розповісти тобі, але не міг. Якось не виходило.

— Це я винна, а не ти,— зітхнула вона.

— А де тато? — спитав Елі.

Сільвія так поспішала втішити Елі, що геть забула про чоловіків намір, але тепер вона згадала, де він, і зрозуміла: доктор Рімензел робить жахливу помилку. Елі зовсім не треба вступати до Уайтхілла — це справді було б жорстоко.

У неї не вистачило духу пояснити хлопчикові, що задумав тепер його батько, і вона відповіла:

— Він скоро прийде, любий. Він усе розуміє.— А потім додала:— Почекай тут, я піду по нього і зараз вернусь.

Але їй не довелося йти по доктора Рімензела. У цю хвилину він сам вийшов з готелю, побачив дружину й сина і попрямував до них. Вигляд він мав приголомшений.

— Ну? — запитала Сільвія.

— Вони... вони всі сказали "ні",— відповів доктор Рімензел невпевнено.

— Тим краще,— сказала Сільвія.— У мене наче гора з плечей звалилася.

— Хто сказав "ні"? — запитав Елі.— І що "ні"?

. — Члени опікунської ради,— відповів доктор Рімензел, відводячи погляд.— Я просив їх зробити для тебе виняток — переглянути рішення і прийняти тебе.

Елі підвівся, на його обличчі здивування змішувалося з соромом.

— Ти... що? — сказав він, сказав, як дорослий. І, спалахнувши від гніву, кинув батькові:— Ти не повинен був так робити!

Доктор Рімензел кивнув головою:

— Мені це вже сказали.

— Так не роблять! — говорив Елі.— Який жах! Як ти міг!

— Твоя правда,— знічено мовив доктор Рімензел, приймаючи докір.

— Ось тепер мені соромно! — вигукнув Елі, й це підтверджував увесь його вигляд.

Доктор Рімензел геть розгубився й не знав, що сказати.

— Я прошу пробачення у вас обох, — видушив він із себе нарешті.—
Це було гидко.

— Тепер уже не можна говорити, що жоден Рімензел ніколи нічого не
просив,— сказав Елі.

— Мабуть, Бен ще не вернувся з машиною? — запитав доктор
Рімензел, хоча це було ясно й так. — Ми почекаємо його тут, — додав він.
— Я не хочу зараз туди вертатися.

— Рімензел попросив чогось... нібито Рімензел — це щось особливе,
— похнюпився Елі.

— Я не думаю... — почав доктор Рімензел. І не доказав.

— Що ти не думаєш? — здивовано спитала його дружина.

— Я не думаю, — сказав доктор Рімензел, — що ми колинебудь ще
сюди приїдемо.